

Interview med Hans-Henrik Holm

Danmarks lydige presse

1. Hvad 11. september ikke ændrede
2. Præsidenten der fik et formål
3. Briternes dobbelte strategi og vores
4. Krigen, der ikke kan vindes
5. Verdens brugsværdi
6. Tiden er løbet fra flæskepriserne
7. Bush og Brintbilen
8. Hvad er Danmarks interesse?
9. Traditionerne skrottet
10. CNN-effekten er en myte
11. "Beslutning" eller "Håndtering"

af Clement Behrendt Kjersgaard, RÆSONs chefredaktør

1. Hvad 11. september ikke ændrede

Hvis vi skal prøve lige at skrue tiden tilbage til inden 11. september, så er der jo nogle, der har givet udtryk for at vi i 90'erne levede i en form for optimistisk fremgangstro og tillid til at tingene blev bedre - og at det var en naivitet som blev knust med 11. september. Ville du også resumere det sådan?

Hans-Henrik Holm (HHH): Nej, jeg synes det måske er en for voldsom karakteristik at sige at *generelt* var sådan, men der er i hvert fald ingen tvivl om at hvis man ser på det med udgangspunkt i amerikansk udenrigspolitik, så var 11. september en meget, meget brat opvågning. Det interessante ved det, der skete 11. september, var jo, at det var en af den slags internationale begivenheder, som *rækker ind* og rører ved noget dybt i folkesjælen. Det gjorde den i USA, helt åbenbart - ligesom den jo også gjorde det i Danmark. Alle, der så det, blev jo stærkt præget af den enkelte begivenhed - fordi det er så voldsomt, det er så uretfærdigt, der er så mange uskyldige mennesker der omkommer, så det *bliver* en begivenhed, man kan huske, på linie med Kennedys død; store internationale begivenheder der slår ind, her og nu, hvor man ligesom har en fornemmelse af at de ændrer på verdens gang.

Men går vi tilbage til Kennedy eller Cubakrisen eller Pearl Harbor, der havde man ikke den samme medietilstedeværelse?

HHH: Nej, og det har helt tydeligt forstærket det. Men dét, som jeg tror man skal huske, når man ser på den amerikanske situation, er at effekterne har været *sammensatte*. Selv om alle blev ramt - og *vakt*, kan man sige - af de her fantastiske begivenheder, så gik der i virkeligheden ikke meget mere end et halvt år til måske et år inden det normale liv vendte tilbage for hovedparten af amerikanerne. Og skal vi forstå situationen i dag, et par år senere, så er der ingen tvivl om at 11. september er en begivenhed, alle kan huske - det var en fantastisk begivenhed, en rædselsvækkende begivenhed: alle kan huske hvor de var og alt det her. Men samtidig er det vel

også sådan, at folk ikke oplever at 11. september egentlig har ændret deres dagligdag. Og det er jo den afgørende forskel på 11. september og udbruddet af 1. verdenskrig, Pearl Harbor eller hvad vi ellers kan finde af store begivenheder - eller for den sags skyld mordet på Kennedy. Fordi det eneste (hvis man kan sige 'eneste' i anførselstegn) som jo egentlig er forandret med d. 11. september, det er at præsident Bush har fået sig en mission: at amerikansk *udenrigspolitik* har forandret sig.

Men de grundlæggende vilkår for amerikansk økonomi, for den enkelte amerikaners liv, har *ikke* ændret sig som følge af 11. september. Og dét er somme tider lidt svært at se, når vi ser det ovre fra den anden side af dammen. Vi ser meget billedet af USA som billedet af amerikansk *udenrigspolitik* - fordi vi jo har set alle begivenhederne i det forløbne år, med krig i Irak og "Ondskabens Akse" – alle disse lidt aggressive svar på den trussel, man føler sig udsat for. Og derfor kan vi nemt komme til at glemme, at for den enkelte amerikaner, der er der ikke sket noget. Han og hun oplever *ikke* at 11. september var andet og mere end en skelsættende begivenhed; noget, man husker - men ikke noget, der afgørende ændrede på deres liv, på deres virkelighed, eller - for den sags skyld, måske i virkeligheden: på deres opfattelse af verden.

2. Præsidenten der fik et formål

Du taler om Bush-regeringens mission; at den amerikanske administration i en vis forstand har fremlagt Terrorkrigen som et framework for den politik man arbejder efter og skal bygge støtte op omkring. Hvorfor har man gjort det? Hvad er det et udtryk for, hvis IKKE det reflekterer en reel forandring i trusselopfattelserne - eller mener du at trusselopfattelserne er forandret i Washington, men bare ikke i resten af USA?

HHH: Lige præcis. Trusselopfattelserne er forandrede i Washington - i et vist omfang også i New York, kan man sige: de to byer, der blev ramt. Trusselopfattelserne er ikke grundlæggende forandret i San Francisco, i Los Angeles, i Houston, i New Orleans. Og det er det, som kan være lidt svært opfatte *heroppefra* - fra Danmark, fra Europa, men det er meget tydeligt når man følger den interne, amerikanske debat om det her. Både i de amerikanske medier og specielt når man taler med amerikanere, er det jo tydeligt at det, der i virkeligheden *betyder* noget for dem, det er vanskelighederne med økonomien; det er følelsen af at regeringen ikke helt har styr på hvad der foregår, fordi den har sat udgiftsniveauet så vældigt op. Det er tvivlen om hvorvidt man nu bruger de offentlige penge på den rigtige måde. 11. september blev brugt til at forøge forsvarsudgifterne op til at de nu udgør \$1 milliard om *dagen* -

Omkring halvdelen af den samlede verdens militærbudget.

HHH: Ja. \$1 milliard om dagen - man kan sige vi kan historisk finde forsvarsudgifter i USA, der har været mindst lige så høje, men det er en dramatisk stigning i en periode, hvor amerikanerne ellers - under Clinton-regeringen - var blevet overbevist om at de var på vej ind i en periode med budgetoverskud. På vej ind i en periode, hvor de kunne gøre noget ved de store problemer - deres pensionssystemer, deres sundhedssystemer, problemer med infrastruktur - som vi så her for ganske nylig, hvor elektricitetssystemet simpelthen brød sammen, fordi der er blevet underinvesteret i infrastrukturen. Dét spiller en rolle for den enkelte amerikaner: at han ikke kan være sikker på at have strøm til sit køleskab. Det spiller en rolle for den enkelte amerikaner at han er bange for at de offentlige udgifter løber løbsk, fordi han så ikke kan få tilfredsstillet det minimum af behov, som han forventer skal dækkes af staten - fx pensionerne. Så trusselopfattelserne er forandret først og fremmest i Washington og New York, men rundt omkring, der ses truslen ikke som helt fundamentalt anderledes end tidligere.

Hvilken interesse har Bush-regeringen i det her? I at forfølge den terror-agenda?

HHH: Ja, det er jo det spændende spørgsmål. Jeg tror der er flere mulige svar på det. Det ene, og mest åbenbare, svar, er, at *Bush havde ikke nogen politisk dagsorden før d.11. september*. Hvis man går ind og sammenligner de første taler han holdt - hans første tale til Kongressen, da han fastlagde budgettet i sit første år, med de følgende taler, ja, så kan man se hvordan de første taler afspejler en præsident, der ligesom har en bred dagsorden: så vil han gerne gøre lidt her, han vil gerne gøre lidt dér, men der intet samlende tema, der var ingen samlende dagsorden for hvorfor hans præsidentembede nu skulle gøre en forskel. 11.september gav ham den dagsorden.

11.september - ikke alene fordi det var en mulighed, men også fordi han *personligt* blev stærkt påvirket af det. Jeg tror ikke der er nogen tvivl om at det her ikke bare er sådan en rationel følelse af, at "Ah - nu er der en chance! Nu skal jeg vise verden, hvor stærk jeg er!" - men også at han rent faktisk *blev* påvirket af det, som mange andre mennesker, der var blandet ind i det og var tæt på i New York og Washington, selvfølgelig blev påvirket af det, for det *var* nogle fantastiske begivenheder. Og det svar han vælger er jo så at gøre sit præsidentembede til at have én hovedopgave, nemlig: kampen mod terror. Det må man jo så sige at han har forfulgt - og forfulgt behårdt og til tider næsten enøjlet - lige siden.

3. Briternes dobbelte strategi og vores

Mener du at hans personlige engagement og påvirkning er sammenlignelig med Blairs?

HHH: Nej, jeg tror det er noget andet med Blair, fordi jeg tror Blair trods alt har en dagsorden, som er skruet sammen på en mere bred-international baggrund. Det, som Bush reagerer på, det er hvad han oplever som en trussel mod USA og de værdier og det samfund, som han er sat til at forsvare. Det, Blair reagerer på, det er hvad han oplever som en trussel mod det internationale samfund. Og det gør en ganske afgørende forskel i den måde, der reageres på: Blair er til stadighed villig til at forhandle med andre; vil gerne i fællesskab; vil gerne finde internationale løsninger. Bush kan ikke finde ud af om han gerne vil have internationale løsninger, eller om han i virkeligheden vil gøre det selv. Vi ser det jo helt aktuelt i forhold til diskussionen i FN, hvor det jo er åbenbart at amerikanerne har brug for en højere grad af international deltagelse til at løse problemerne i Irak, men det også samtidig er meget, meget svært for dem at give slip på den kontrol, de nu har fået ved selv at besætte landet.

Men i en vis forstand kan man jo sige at Blair er meget mere ekstrem. Fordi hvis vi ser på den typiske holdning til Irak, det internationale billede; på spørgsmålet om voldsanvendelse - på alle de områder må man vel sige at Blair ligger vel langt længere fra det britiske gennemsnit på alle de holdninger end Bush gør fra det amerikanske?

HHH: Det er der slet ingen tvivl om. Blair er jo for alvor kommet i et modsætningsforhold til sin egen befolkning på det her -.

Og til sit eget parti, i høj grad?

HHH: Og til sit eget parti. Og derved kan man sige at han jo i en vis forstand *næsten* er i større problemer end Bush, indenrigspolitisk på det her: specielt også jo med den aktuelle sag, hvor Dr. Kelly begik selvmord. Så det

er der slet ingen tvivl om. Men der er stadigvæk den helt afgørende forskel i den måde de to statsmænd tackler deres udenrigspolitiske handlinger på. Blair ønsker en genoprettelse af enigheden i EU: han har jo ikke lagt skjul på at han lægger pres på amerikanerne for at få en form for FN-mandat.

Men er Blairs syn på terrortruslen bygget anderledes op end Bush'? Du sagde før at Bush på USA's vegne betragter det som et angreb direkte på deres værdier, hvor Blair ser det i en mere international kontekst.

HHH: Hvis man ser på Blair og britisk udenrigspolitik, så er det karakteristiske jo at Blair på mange måder deler det moralske udgangspunkt for meget af sin politiske beslutningsproces med Bush. Men der er en helt afgørende forskel i at Blair trods alt ikke ser det med udgangspunkt i at det er "USA og verden", og det betyder at når han er kommet i vanskeligheder på grund af denne her diskussion om masseødelæggelsesvåben, så er det vel grundlæggende fordi han ikke så dét som det afgørende problem - han så det afgørende problem som den ustabilitet det skabte at have en person som Saddam Hussein i Mellemøsten.

Og derudover så har han jo gjort det at han nu i en række år, også før Bush kom til, har defineret sig selv som USA's vigtigste hovedallierede - som USA's *anker* i det internationale system, som det land, der skal prøve at forhindre USA i at blive fuldstændigt ensidigt og unilateralistisk, dvs.: kæmpe alene. Den strategi forfulgte han allerede under Clinton, og den er jo blevet endnu mere åbenbar efter 11. september, fordi der er blevet så meget mere incitament for amerikanerne til at køre alene.

Der er blevet sagt at Blair i sine udtalelser gav FN en anden betydning end amerikanerne gjorde: FNs troværdighed måtte ikke blive undergravet af Saddam Hussein. Men synes du det er særlig tydeligt i Blairs opførsel i øjeblikket? Fordi nogle vil nok sige at det er svært at få øje på at Blair, eller den danske regering for den sags skyld, kan gøre ret meget for at trække USA tilbage mod verdenssamfundet?

HHH: Det er jo en utrolig spændende diskussion - om hvor meget specielt Storbritannien men måske også Danmark er i stand til at påvirke amerikanerne. Der er jo ikke meget der indtil nu tyder på at Bush specielt lader sig påvirke. Jeg tror at de forandringer, der kommer i Bushs politik, vil komme som følge af det forhold at udenrigspolitikken måske på mange områder er ved at komme ud af trit med det, som er den amerikanske befolknings *egne* prioriteringer. Det er dér, vi vel se det store *push* komme for en mere nedtonet amerikansk udenrigspolitik. Fordi i realiteten har den engelske strategi - og dermed også den danske - kun virket delvist. Den har virket delvist derved at en del af Storbritanniens og også Danmarks ønsker jo har været at sikre sig et amerikansk engagement i forhold til dansk og britisk udenrigspolitik. Altså: få point for at opføre sig pænt, hvis man skal sige det meget firkantet. Og det er der jo ingen tvivl om at både Blair og også - i det omfang man lægger mærke til os - Danmark har fået i USA. Det har jo skabt noget *goodwill*, som man kan udnytte politisk senere hen - ingen tvivl om det.

Men den anden del af strategi, som var tanken om at man også skulle kunne påvirke amerikanerne til at indtage nogle andre synspunkter end de ellers ville have gjort (altså fx: gå mere aktivt via FN; være mere forhandlingsvillig overfor internationale løsninger) dén del har vi jo ikke set meget af. Det kan man selvfølgelig sige ikke er amerikanernes skyld alene - det har også noget at gøre med den konfrontation, der kom op at stå i Europa - med Frankrig-Tyskland på den ene side og USA-Storbritannien på den anden, men det er alligevel trods alt stadigvæk meget *lidt*, Blair har fået for at være så god en allieret i forhold til at *ændre* amerikansk politik.

Mht. dette her skel mellem hvad man tænker i Washington og Whitehall og så i resten af USA og England. Alle uenigheder til trods, er det så ikke rigtigt at der blandt politikere, eksperter, journalister mange steder i verden

er en fornemmelse af at terrorismen er ny trussel og nok også har været en større trussel inden 11. september end man helt værdsatte dengang? Måske er den ikke har været helt så ultimativ en trussel som det kunne føles d.12.september, men ikke desto mindre er et voldsomt problem, der HAR ændret dagsordenen? Der ligger vel også både hos Bush og Blair en næsten opdragende effekt i forhold til befolkningen - "we're in for the long haul", "it's gonna take a long time", "we're not gonna get home soon". At vi befinder os i en i virkeligheden permanent situation.

HHH: Jo, der står jo nu "terrorisme" på *alt* udenrigspolitik - hvad enten det er forhandlinger i OECD om at indføre nye regler for bankhemmelighed eller det er krig i Irak, eller det er masseødelæggelsesvåben i Nordkorea - der står "terrorisme" på *alle* internationale politiske dagsordener. Men: der er ét eneste problem med den dagsorden, og det er at det jo grundlæggende er en krig, man ikke rigtigt kan kæmpe - og en krig, man ikke rigtigt kan vinde. Problemet er, at det er næsten umuligt at finde ud af hvad man skal stille op: hvad er det nu for noget, man skal gøre? Lad os tage et konkret eksempel: i USA, i San Francisco, hvor jeg har opholdt mig meget, har man nu lavet et system hvorefter nationalgarden går rundt med skydevåben og bevogter Golden Gate-broen, fordi den har været udsat for trusler og fordi man er bange for at den kunne være et tiltrækkende mål. Alle - inklusiv dem der går rundt der, 24 timer i døgnet, ved jo i virkeligheden godt at det er ufatteligt lidt, man kan gøre for at forhindre terrorangreb. De kan komme med en bil, som vi så med angrebet på FN's hovedkvarter i Bagdad; de kan komme på en helt tredje måde - så det er mere for at give os selv en følelse af, at vi trods alt har gjort noget for at forhindre nye angreb, end det er fordi der er nogen, der for alvor har præcise forventninger om at vi kan forhindre det.

4. Krigen, der ikke kan vindes

Men man kan tale ud fra en minimumsstrategi: hvis det her problem er stort og radikalt og forfærdeligt nok, så er 'ingen pris for høj. Det kan godt være vi overreagerer lidt - men det er vi nødt til at for at reducere risikoen den mindste smule'. Mener du at terrorismen ER blevet blæst ud af proportioner, som et problem, de sidste to år? Altså: ER terrortruslen reelt større i dag end i midten af 90erne eller midten af 80erne - med flykapringer; Libyen; Lockerbie, hele den gamle dagsorden?

HHH: Jeg ved ikke om truslen er blevet blæst ud af proportioner, men jeg mener i hvert fald at de politiske svar, der er udviklet på truslen, ikke er særlig præcise og ikke er særlig effektive. Et af de helt store problemer med hele forløbet omkring Irakkriegen har jo været at der ikke har været en for befolkningen overbevisende sammenhæng mellem truslen om terrorisme og Saddam Hussein. Det er jo derfor, regeringerne er kommet i så store vanskeligheder - fordi de har skullet udvikle alle mulige former for argumenter for ligesom at sige: "Vi angriber Irak - det kan godt være der ikke har været så meget terrorisme, men så er der masseødelæggelsesvåben og dem kan terroristerne få fat i". Så problemet har været at *svaret* på truslen ikke svarer til hvad befolkningen oplever som det største problem. Set fra den almindelige amerikaner og den almindelige danskers synspunkt så har terrortruslen jo i virkeligheden noget at gøre med truslen mod civil luftfart; det har noget at gøre med trusler mod *dagligdagen*; også trusler om en gennemgribende *terrorisering af samfundet*; at der bliver gjort indgreb på civile friheder; at der bliver gjort indgreb på folks ret til at rejse over grænserne osv.

Der ligger to ting i det, du siger. Dels at den hjemlige dagsorden - "homeland security" - kan være fjernt fra Bagdad; man kan diskutere forbindelserne mellem Hussein og Al-Qaida. Dels at 'medicinen er blevet værre end

sygdommen' - fordi en masse af den utryghed, eller symboler på utryghed, i USA jo består i regeringens forholdsregler – når man melder "orange alert" eller "red alert".

HHH: Jeg tror i hvert fald at man har lagt hovedvægten på den *udenrigspolitiske* del af svaret på terrorangrebene, og det er virkeligheden dér, hvor det er sværest at være *effektiv*. Dertil kommer jo så det særlige problem, at når USA foretager sig noget så skaber det stort set lige så mange fjender, som det skaber venner. Det vil sige at hvis man siger at terrorisme *også* har noget at gøre med folks holdninger i de lande, der bliver udsat for det her; at terrorisme *også* har noget at gøre med Mellemøsten og modstanden mod USA; ja, så er det jo på mange måder en udenrigspolitisk medicin, der i et vist omfang i hvert fald kan skabe grobund for ny terrorisme. Dér, hvor man kunne lave et mere *effektivt* svar overfor terrorismen, handler jo om en lang række politimæssige og civile og andre former for forsøg, hvor man kan gribe ind overfor ekstreme gruppers muligheder for at sætte det civile samfund på spil eller udsætte det for en trussel.

Nogle mener at terrorismen hænger sammen med sociale eller samfundsmæssige faktorer - sociale, religiøse, fordelingen i verden: terrorismen som et symptom på andre problemer. Mens andre siger: terrorismen er et politiproblem: Det er nogle forbrydere, nogle små grupper - for ellers ville der være mere terror, end der er. Hvilken en af de to heste ville du spille mest på?

HHH: Det har et element af begge dele. Fordi det, der jo er problemet det er dét, som snakkede om før: befolkningen oplever sig selv som truet, i et vist omfang. Svaret på den trussel er et politimæssigt svar - at der måske er lidt mere politi på gaderne; at man rent faktisk prøver at skride ind overfor yderliggående grupper, internt i samfundene.

Symbolsk, næsten? For befolkningens skyld--

HHH: Ja, det tror jeg faktisk. Fordi selvfølgelig kan man politimæssigt gøre noget, men der har jo altid været terrorisme - der vil altid være grupper, som er utilfredse. Vi har historisk altid haft grupper, som var *så* utilfredse over et eller andet, at de greb til de ekstreme midler - og det tror jeg ikke at vi kan forestille os at vi kan forhindre. I hvert fald ikke hvis vi vil opretholde åbne samfund. Men selvfølgelig skal vi heller ikke være blåøjede og naive - og afstå fra at kontrollere folk, når de går ombord på fly; gøre tiltag for at mindske den mest *åbenbare* risiko. Men den anden del af det - det her med at terrorismen kommer ud af en utilfredshed, som i stort mål måske er skabt i Mellemøsten, og at det er amerikansk politik i Mellemøsten, som så gør det værre; det tror jeg ikke der er nogen tvivl om at dét er der et element af. Problemet er jo, at det er noget som i bedste fald kan ændres på *langt* sigt. Det er jo ikke noget man ændrer ved at man *pludselig* tager en anden holdning til forskellige ting. Der har siddet palæstinensiske mænd i flygtningelejre i Palæstina i 30 og 40 år; dér er jo skabt en hel *kultur* af vold; en hel *kultur* af følelse af ens liv alligevel er stort set tabt, og at der derfor kun er en ting tilbage: at kæmpe.

Så selv hvis USA i morgen afskar assistancen, sikkerhedsgarantierne og pengestrømmen til Israel, ville Mellemøsten ikke løse sig og hadet hos araberne ikke blive mindre - eller kun gradvist?

HHH: Det ville i hvert fald kun ændre sig gradvist. Det er det, der er det afgørende. Men problemet er selvfølgelig at man kan gøre ondt værre og man kan, gennem symbolske handlinger, jo skabe sig en opslutning om at lave terroristiske handlinger her og nu. Det har vi jo set: den konkrete intifada startede jo omkring en symbolsk handling som Sharon foretog - og mange af de amerikanske handlinger nu opleves som symbolske. I de mellemøstlige medier ser vi beskrivelserne af amerikanske soldater, der skyder på ubevæbnede civile og

amerikanske soldater, som - sikkert ikke med vilje, men som følge af den spændte situation - begår overgreb på civilbefolkningen. Dét bliver der gjort meget ud af - og det bliver i sig selv symbolske handlinger, som så kan være med til at gøre det muligt at rekruttere fra de mennesker, som i forvejen nærer de anti-amerikanske holdninger.

Så på den måde *er* de symbolske handlinger vigtige - og på den måde *kan* amerikansk politik i Mellemøsten selvfølgelig være med til at sætte temperaturen *ned*. Men at *fjerne* problemet - dét tror jeg vil tage *meget* lang tid. Ligesom det tidligere har taget meget lang tid at skabe terrorismen, vi historisk har haft i andre områder. Se på problemet mellem kurderne og Tyrkiet, hvor der jo har været terrorisme i en meget, meget lang periode. Der vil næsten altid være sådan noget, men selvfølgelig kan man mindske det.

5. Verdens brugsværdi

Er udenrigspolitik godt stof? Nu har det været så indlysende her de sidste to år at der har været noget at bringe: det har været meget visuelt, men der vel nok en gammel opfattelse af i dansk presse at udenrigspolitik ikke er noget, der har den helt store folkelige bevågenhed og gennemslagskraft?

HHH: Udenrigspolitik er ikke i sig selv godt stof, men det heller ikke i sig selv *dårligt* stof. Det helt karakteristiske er, at folk engagerer sig i at læse om udenrigspolitiske begivenheder, når de synes at de er vigtige, og når de kan se en sammenhæng med deres egen dagligdag. Vi har netop afsluttet en stor undersøgelse af hvordan det udenrigspolitiske stof opleves af danske avislæsere - den udkommer her i en ny bog [”Meget større end du tror. Avislæsere om det internationale”, Forlaget Ajour, 21. oktober, red.].

Et af de resultater, som kommer meget tydeligt igennem, det er at folk læser om fx Mellemøsten, når der sker store, dramatiske begivenheder - og det gør de fordi de godt kan se at Mellemøsten har en sådan karakter, at det kan gå ind at påvirke deres liv - måske ikke lige her og nu, på Købmagergade, men det er alligevel så voldsomme begivenheder, så store ting, så de fleste ikke bare siger, 'Jamen, dét kan vi bare lade være med at interessere os for'. Men det er også karakteristisk at den enkelte læser ikke føler at han har behov for at følge Mellemøsten *hele tiden*; så de fleste mennesker er faktisk ganske fornuftige, når det kommer til det der med at finde ud af hvilket stof man skal interesse sig for, og hvilket man ikke skal interessere sig for. Fordi de tager udgangspunkt i det, de har brug for; dét, der virkelig er vigtigt, dét, der *banker på* - nationalt, internationalt og lokalt.

Det der med om udenrigspolitik er vigtigt eller mindre vigtigt, det er mere sådan en producent-synsvinkel: Fordi stoffet produceres *adskilt* - det er særlige folk i det journalistiske miljø, der producerer det udenrigspolitiske stof, fordi det har sådan en aura af at være sådan lidt 'ekspert-stof', sådan lidt vanskeligt og utilgængeligt - så er der igennem mange år opbygget sådan en myte om at det kun er eliten; kun nogle midaldrende mænd mellem 35 og 55, som interesserer sig for udenrigspolitik - og resten, ja, de vil i virkeligheden læse om de helt lokale nyheder. Og det viser vores analyse simpelthen er forkert: det afhænger af stoffet; af om folk ser at det her virkelig er vigtigt, her og nu; og også af folks dagligdag - hvis folk arbejder på en globaliseret virksomhed, hvor de har kolleger fra andre lande, så skaber det en interesse i at læse om folk fra andre lande. Betyder det at man pludselig er blevet udenrigspolitisk ekspert? Næh - men det betyder at man har fået lukket nogle vinduer op - fået en appetit som man så bruger medierne til delvist at prøve at få tilfredsstillet.

Så folk er ikke lokale eller nationale eller internationale i deres orientering - folk er først og fremmest

brugsværdi-orienterede: de går efter de nyheder, som de synes er *store*, som de kan se har *konsekvenser*, ikke kun for lille Danmark, men for verden som helhed, og det, de efterspørger, er så i virkeligheden begivenheder og nyheder, som kan hjælpe dem til at forstå hvad sammenhængen er i de voldsomme begivenheder, der ruller hen over dagsordenen i de her år.

Man taler meget om at læserne skal kunne identificere sig med en historie. Eksempelvis: Der kan jo være et gennembrud i nogle sene natteforhandlinger mellem PLO og en eller anden laverestående israelsk embedsmand, hvor der ikke er nogen journalister der sidder og venter på gangen kl.4 om morgenen, men hvor det, der er sket, i virkeligheden er en meget stor ting - hvor man 8 år senere siger, "Det var signifikant! Der opgav Israel et eller andet komma på s.16... Dé skete noget!" Omvendt: hvis man har en human interest-historie - med en person; en skæbne, man kan smække på forsiden - så vil en del journalister tænke at dét er den bedre historie, ikke?

HHH: Resultatet af vores analyse er, at folk grundlæggende går efter det, der er vigtigt. Så det vil sige: hvis det er en virkelig *vigtig* fredsslutning - eller det modsatte: krigserklæring - i Mellemøsten, så vil det være noget, der fanger interessen.

Men: det er også helt tydeligt, i de analyser vi har lavet, at folk er udsat for et informationsbombardement - og derfor er lidt utålmodige overfor journalistisk indforståethed. At kritikken mod medierne først og fremmest går på at det laves for *indforstået*: så problemet er måske ikke så meget, at vi mangler en udenrigspolitisk elite derude - men snarere: at vi er for tilbøjelige til at producere stoffet med henblik på en udenrigspolitisk elite. Fordi vi ligesom fortæller historierne som om man har fulgt alle mulige mellemregninger, i de sidste 15 år i Mellemøsten, og derfor ved man godt hvad skismaet er internt i PLO; og derfor ved man godt alt om Sharon-regeringen og derfor kan man umiddelbart med nogle få sætninger forstå, hvad der er sket med denne her nye, store aftale. Sådan er det ikke. Folk oplever, at de gerne vil følge det, fordi de kan se at det er vigtigt, men de oplever også at de i stort mål bliver solgt af journalister, som skriver for en elite der i virkeligheden ikke er der.

6. Tiden er løbet fra flæskepriserne

I indenrigspolitik er der ikke noget, der bliver glemt - man har folketingsåret, masser af journalister og interesseorganisationer; hvis der er nogen, der glemmer lejerne eller ejerne, så skal de nok komme rendende og sige det. På udenrigspolitikken har man ikke det net af interesseorganisationer - man har nogle få, men de er relativt betydningsløse. I udenrigspolitikken er der begivenhedsforløb, som falder fuldstændig udenfor vores horisont - man har nogle spor og nogle pletter; et landskab med meget sporadisk lys, hvor resten i mørke. Er det rigtigt?

HHH: Det synes jeg er en meget fin iagttagelse. Det karakteristiske er jo, hvis vi går 20 eller for den sags skyld bare 10 år tilbage, så var udvælgelseskriteriet for om en international nyhed var vigtig for de danske medier, det var om den berørte danske interesser. Det vil sige: er det her noget, der kan påvirke flæskepriserne; dansk sikkerhed; danske politikere - eller er det noget der kan påvirke mig, hr. Hansen? Det, der er sket, er jo, at i kraft af de internationale forandringer så arbejder vi nu i et globalt system, hvor de sker store globale forandringer - hvis vi ser tilbage over de sidste 10 år, så er det jo fuldstændig fantastisk hvad der er sket af forandringer: En supermagt der falder sammen; en Kold Krig, der falder sammen --- og sådan er det bare *fortsat*. Det betyder at det ikke længere er et tilstrækkeligt kriterium for hvad der er vigtigt at se på om det berører danske interesser, fordi det nu er tydeligt at dén er faldet væk.

Fordi ALT berører danske interesser?

HHH: Fordi *hvad danske interesser er* bliver i den sammenhæng næsten ligegyldigt. Flæskepriserne *spiller* ingen rolle hvis der er en krig i Mellemøsten...

Begivenhederne er dramatiske nok til at trumfe ---

HHH: Ja. Begivenhederne er så dramatiske at det er umiddelbart indlysende for *alle* at det her påvirker dig og mig og vores fælles fremtid. Hvad er det så, der er kriteriet for hvad der vigtigt at fortælle folk? Og her er det tydeligt at der en usikkerhed i det journalistiske miljø om hvad er det egentlig, der er behov for at fortælle?

Det, der i øjeblikket fortælles, det tager udgangspunkt i det man kunne kalde *magtens logik*: hvad de mest magtfulde stater foretager sig og beskrive tingene derfra og *nedefter*. Så vi har mest om USA; lidt mindre om EU, osv. ned - og vi har stort set ikke noget om hvad der sker i Congo. Men samtidig er det jo så også åbenbart for de fleste mennesker at dét ikke passer helt til den her nye verden, vi er i, hvor de her globale begivenheder kan gå ind og fuldstændigt rive tæppet væk - hvad enten det nu er begivenhederne i Rwanda for nogle få år siden, hvor vi, *fordi*, havde jeg nær sagt, vi ikke holder øje med det, ender med at have en massakre på 900,000 mennesker. Eller det er begivenhederne i Burma med fortsat militærdiktatur. Begivenhederne opleves nu som tættere på - fordi den klassiske sondring mellem hvordan verden er bygget op ikke opleves som den *mest* relevante - den er selvfølgelig relevant, men ikke den eneste relevante sondring. Derfor er der nu - jeg havde nær sagt: en slags *efterspørgsel* efter mange forskellige typer af informationer.

Hvor ser du det henne?

HHH: Det ligger i de analyser, vi har lavet. Fx viste det sig at når vi spurgte folk, hvad de havde at kritisere, så svarede de, 'vi er meget, meget trætte af at medierne fortæller os en hel masse om en bestemt begivenhed, fx alle de ting der skete i Argentina: hvordan bankerne bliver stormet; hvordan landet falder fuldstændigt fra hinanden; og så - lige pludselig - holder det op, og så er der absolut ingenting om Argentina. Lever de mennesker stadigvæk? Er alle de problemer løst i Argentina - eller hvad sker der?' En kritik af det, vi i journalistikken kalder *one-issue-journalism*, denne her tendens til - på grund af de her store begivenheder - at fokusere på ét spørgsmål i en relativt begrænset periode, hvor det fylder alting; det opsuger al form for journalistisk energi og al form for medieplads. Og så, når det næste kommer, glemmer vi alt om dét foregående. Hvad dækker vi i øjeblikket i og hvad følger vi med i - i Kosovo? Overhovedet ingenting. På trods af at der er danske soldater dernede. På trods af at vi sender millioner af kroner derned. På trods af at vi har engageret os vældigt i at prøve at forstå den konflikt - nu er den forsvundet, nu er det hele Irak og masseødelæggelsesvåben. Konsekvensen af det her er at de enkelte læsere rent faktisk følers sig lidt snydt, fordi de siger: 'Jamen, jeg vil da gerne fortsat vide noget - selvfølgelig vil jeg også gerne vide noget om Irak-krigen; men jeg gerne også have en eller anden fornemmelse af, at jeg *også* får noget at vide om hvad der sker de andre steder, som jeg blev fortalt om for en måned eller et år siden'.

7. Bush og brintbilen

Men der er et paradoks: du taler om Rwanda som en begivenhed, der kommer tæt på, men beskriver samtidig hvordan man i Houston og New Orleans, ikke er særlig optaget af hvad der sket i Washington og New York 6

måneder efter. I det øjeblik det ikke er koblet til flæskepriserne eller de meget konkrete danske sikkerhedsinteresser, så kunne man sige: Det er ikke AL udenrigspolitik, der bliver vigtig - men INTET af den, fordi det hele falder ind i en kakofoni, der bliver lige verdensfjern.

HHH: Det er den helt store risiko, hvis medierne ikke stiller op til at holde den interesse ved lige - fordi så vil folk jo så til sidst sige, så kan det også være lige meget. Og så kan vi få en udvikling a la den politiske apati, den politiske ligegyldighed der jo præger USA; som gør at under halvdelen stemmer ved valg og at en stor del af den amerikanske befolkning føler sig koblet af det projekt, som hedder: USA's politik. Derfor har de så lille en interesse for udenrigspolitikken - og derfor dækker de amerikanske medier internationale begivenheder så lidt som de gør.

Mindre i dag end de gjorde for 10 år siden, ikke?

HHH: Jo. Dér er vi jo heldigvis ikke i Europa endnu, og det kan vi jo lære af amerikanerne: at prøve at *undgå* at komme derhen. Fordi pointen er jo at de her globale begivenheder er åbenbare, for alle mennesker, i den forstand at de er *åbenbart betydningsfulde*. Alle kan se at når de her ting sker - uanset at der ikke er nogen *direkte* forbindelse til Danmark eller Europa, så kan det ændre den totale verden, vi lever i, så skal det dækkes længere end i bare den 14 dages eller 14 ugers periode, der nu er tale om.

Men på baggrund af den beskrivelse du gav de af de amerikanske vælgere før, med optagetheden af de indenrigspolitiske emner, kan man vel sagtens forestille sig at de temaer - ventelisterne på sygehusene osv. - er stærke nok til at holde folk til stemmeurnerne: men at det bare er udenrigspolitikken, der ikke interesserer dem? En form for national-provinsialisme i virkeligheden - man er dødoptaget af 'mig og min familie', men at den der kobling mellem indenrigs- og udenrigspolitik, hvor alting vejer lige tungt, ikke finder sted?

HHH: Det er jo det bizarre ved USA: det, der har præget Bush's beslutning om at gøre terrorisme til en hoveddagsorden, er jo at den amerikanske præsident i virkeligheden ikke har så meget indflydelse på den enkelte amerikaners dagligdag - bortset fra netop på udenrigspolitikken. Det føderale budget er ikke særlig stort - det er relativt begrænset hvad han kan gøre for den enkelte amerikaner. I sin sidste tale til nationen gjorde han et stort nummer ud af kampen mod terrorisme og så var et andet hovedemne *brintbilen*. Og brintbilen fortalte han vældig henrevet om som den, der skulle løse energikrisen - og hvor langt man var kommet i USA med *brintbilen*. Det afspejler jo at den amerikanske føderale regering og dermed, den amerikanske præsidents muligheder, mere er på det her med at sætte dagsordener end egentlig på at levere varen til den enkelte borger. Dvs. at hvis man ser det fra den enkelte amerikaners synspunkt - han vil have en bedre skole, nogle bedre veje osv. - så er valget hvor han skal bosætte sig og hvordan han skal handle politisk i sin egen stat og i sit eget lokalområde, fordi det er der, beslutningerne bliver truffet.

I Europa er det anderledes - og det er det interessante ved det, at mange af områderne, selvom vi bliver globaliseret, udvikler sig lidt forskelligt. Fordi i takt med udviklingen af EU har vi jo begge dele i spil, samtidig, internt i Europa: her flyder indenrigspolitikken og udenrigspolitikken sammen; det opleves ikke længere at der er nogen klare og præcise sondringer mellem det ene og det andet. Også for den enkelte borger opleves det som om at udenrigspolitik og indenrigspolitik kun meget vanskeligt kan adskilles meningsfuldt, internt i EU. Derfor reagerer befolkningerne også anderledes på de her internationale begivenheder end amerikanerne gør.

Men man kunne sige at det er fordi EU er i et mellemstadium. Enten går det i opløsning tilbage mod et frihandelsområde eller også får vi en statsdannelse; ikke helt som USA - omend det tætteste vi kender er det

amerikanske forbillede. Det betyder at vi får en føderal regering i Bruxelles med præcis de samme begrænsninger og distance som Washington, og at præcis den samme apati vi ser i det amerikanske politiske system er den vi ser afspejlet i valgene til Europaparlamentet. At den apati i virkeligheden er bygget ind i sådan en føderalstat med et par hundrede millioner mennesker.

HHH: Det kan man sagtens tænke sig. Men jeg tror det tidsperspektiv er så langt så der vil løbe mange radioudsendelser i sandet inden vi kommer derhen, fordi det vi jo i realiteten er i gang med i Europa er at opbygge et nyt system, som ikke er set før - og i det nye system, i hvert fald set i øjeblikket, er der *meget* langt frem til at vi kommer til en klar løsning - enten det ene eller det andet. Vi kommer til at leve med mellemformer; med at netop udenrigs- og indenrigspolitik; flygtningepolitik og økonomisk politik blandes og vedtages på mange forskellige niveauer internt i Europa.

Dér hvor Europa har det helt store problem, det er jo at vores apati er koncentreret omkring *netop* det europæiske projekt. Det bizarre ved det er jo, at det, der har skåret barriererne ned mellem indenrigspolitikken og udenrigspolitikken og mellem staterne osv., det er det projekt, der påkalder sig *den største mangel på interesse* fra de fleste – hos danskere, jo tydeligvis, men også blandt mange andre europæere. Det er jo i en vis forstand et paradoks og et problem, fordi det gør at interessen for så at finde ud af om vi skal påvirke det til at udvikle sig i den ene retning - altså en føderal retning - eller en mere konføderal retning, den bliver kun *øjeblikkelig* og *glimtvis*. Så hvor amerikanerne har deres store problem omkring apatien overfor den store verden, overfor hvad der sker og i en vis forstand overfor præsident Bush, så er vores problem apatien overfor det, som i virkeligheden er den store dynamiske udvikling - på godt og ondt - i Europa: nemlig EU-projektet.

8. Hvad er Danmarks interesse?

Når der ligger i det du siger at Bush forfølger terrordagsordenen i mangel af bedre, fordi det giver ham lige den mission og det projekt han har savnet, så kunne man svare at dét er præcis et europæisk syn på amerikansk politik, fordi der karakteriserer amerikansk politik i almindelighed, republikanerne i særdeleshed og endda republikanere som Bush i særlig grad, det er: at han vil være meget tilfreds med at administrere - helst en opgangsperiode med en god økonomi, men ellers: en periode hvor han sørger for at holde USA ude af internationale forpligtelser, bore olie i Alaska, sige nej til Kyoto, smide lunser til abortmodstanderne. En minimalistisk, borgerlig dagsorden, der er ganske succesfuld så længe økonomien tordner derudad, fordi forventningerne til hvad regeringen skal gøre ikke er særlig store.

HHH: Og det er jo lige præcis derfor han er kommet i vanskeligheder, fordi det er jo fuldstændigt rigtigt at han lover ikke den amerikanske befolkning at han for alvor vil gøre noget, der indebærer en større føderal regering, højere skatter eller noget som helst andet. *Men:* han har samtidig sat gang i et projekt som består i at han har erklæret *Krig Mod Terror*; terrorismen, globalt set. I en radiotale han holdt fornylig gik han igen ind på det og sagde: 'Vi vil blive ved. Den her kamp vil fortsætte. Jeg vil ikke spare nogen ressourcer i den her kamp'. Vi har allerede set det - i den forstand at der nu er kæmpet *to* krige, og ikke alene kæmpet *to* krige men *to* krige hvor USA nu engagerer sig - hvor soldaterne nu skriver breve hjem fra, krige, som indebærer økonomiske ofre selv for en supermagt som USA. Og alligevel fortsætter han med at spænde buen. Så set ud fra en republikansk dagsorden er det her næsten noget af det værst tænkelige, fordi han ikke kan løse det på det interne plan, og samtidig skaber han udgifter på det eksterne plan ved at engagere USA i et meget større internationalt forløb, som måske i virkeligheden ikke har vælgernes opbakning - i hvert fald ikke på længere sigt.

Der er et spørgsmål, som jeg har undret mig over i den her diskussion om USA og Danmark og Europa. Det er spørgsmålet om, hvad det egentlig er Danmark får ud af at give den her støtte til USA. Hvis vi ser på regeringens argumenter, så har de i stort mål været at det er med henblik på at løse vores *sikkerhedsproblem*: 'Vi kan ikke sætte vores lid til at det kan løses på europæisk niveau, fordi vi kunne jo se uenigheden; vi kan jo se hvad der sker i Tyskland og Frankrig - det er ikke garanti nok for os'. Men problemet med det argument er måske: Hvad er det præcis for en sikkerhedstrussel, Danmark er udsat for? Forøger eller formindsker vi den trussel ved at handle som vi gør? Man kan argumentere begge veje. Men spørgsmålet er helt klart: det er ikke umiddelbart indlysende - i hvert fald ikke for en, som professionelt beskæftiger sig med international politik - at se hvor stor gevinsten er, i øjeblikket, af den der meget næsten ukritiske opbakning omkring en amerikansk administration.

Det var tydeligere at se under den tidligere regering - der kunne man sige at dér var et Baltikum-projekt, som USA støttede; det gav Danmark nogle muligheder i Østersøen for at hjælpe de baltiske lande frem til medlemskab af NATO og EU. Men i den aktuelle situation havner Danmark meget nemt, hvis vi ikke passer på, i den samme situation som Storbritannien er kommet i: nemlig at vi yder støtten men det er meget vanskeligt at se om vi også kan få betalingen for den støtte efterfølgende.

Men regeringen ville sige at det er os, der skal betale, ikke? At det er compensation for 2. verdenskrig, hvor vi jo ved et rent tilfælde endte på den rigtige side, og for 80ernes fodnoter. Det er vel regeringens opfattelse at hvis vi under Den Kolde Krig manglede forståelse for vores egen sikkerhedspolitiske situation og manglede empati overfor Østblokken, der betaler vi tilbage. Så nu slår vi over i den anden side for at demonstrere overfor amerikanerne, at den danske linie ikke repræsenterede 100% af befolkningen dengang - men at der var borgerlige i den periode, der følte at vi ikke slog til.

HHH: Dét er argumenterne. Men man kan på den anden side sige, at det ikke er en politik Danmark har ført i de sidste 10 år – og der er jo ikke noget afgørende, der adskiller os lige nu.

Vi har en borgerlig regering.

HHH: Vi har en borgerlig regering, ja bestemt - men set ud fra en udenrigspolitisk synsvinkel. Regeringer kommer og går - udenrigspolitikken skulle jo helst følge en lidt mindre svingende kurs. Så det understreger at det der med sikkerheden, sikkerhedsrisikoen og dermed også sikkerhedsgarantien, ikke længere kan opleves og opfattes og forstås på samme måde som vi gjorde under Den Kolde Krig.

I forhold til befolkningen og den proces, vi har haft det sidste år: ville det være rigtigt at sige at pressen slet ikke var gearet til den form for reel og dybtgående udenrigspolitisk splittelse der var i foråret? Der var jo nogle uger, hvor der kunne se ud til at danske tropper skulle i krig på et folketingsflertal bestående af V, K og Dansk Folkeparti: et scenario, som man måtte forholde sig til. Er det rigtigt at presse og politikere ikke stod særlig rustet til den der type uenighed, da den opstod? Blev journalisterne taget på sengen?

HHH: Det, der har fascineret mig allermost omkring dækningen af Irakkrigen og dækningen af den danske politik omkring det her, det er, at der er sket en markant dansk udenrigspolitisk ændring: nemlig at vi har kastet os ud i en krig uden et FN-mandat. Der er ganske vist ét fortilfælde - i Kosovo, men det var alligevel helt anderledes, fordi der var en klar humanitær begrundelse. Dén diskussion om dét betyder at Danmark ikke længere sætter den internationale retsorden op som et grundprincip for sin udenrigspolitik - den har stort set været fraværende i pressen. Og det er - i hvert fald for mig, der i 30 år har beskæftiget mig professionelt med

udenrigspolitik - ganske besynderligt. Fordi uanset om man måtte mene at det var en god eller en dårlig idé at støtte amerikanerne, så bliver der foretaget en slags implicit beslutning om at lave om på noget helt grundlæggende i dansk udenrigspolitik - uden at det bliver offentligt diskuteret. Selvfølgelig har der været lidt diskussion, men det har ikke for alvor ligesom været en diskussion, som står mål med hvor stor en forandring, det i realiteten er.

Grunden til at den diskussion ikke har været der er efter min vurdering, at både regeringen og oppositionen i virkeligheden helst vil lade som om at der ikke er nogen ændring. Enten ved at sige: "Jamen, altså, det er jo kun denne her ene gang!" - og så gælder dét så indtil næste gang, og så er *det* jo kun indtil næste gang igen... Og medierne har i alt for stort mål taget udgangspunkt i den dagsorden, politikerne har sat. Både den som Socialdemokratiet har sat og som regeringen har sat. Og derfor her denne her diskussion aldrig rigtigt fået ben at gå på i et omfang, der svarer til hvor stor forandringen rent faktisk måske i virkeligheden er. Dét undrer mig.

9. Vi har skrottet traditionerne

Det er ingen tvivl om at det regeringen har gjort kommer mange borgerlige i møde - det er muligt det kun er 25% af befolkningen, men det er 25% som har ventet rigtigt længe på det her. Og man skulle sige, at i det øjeblik regeringen rykker til højre på udenrigspolitikken - hvad den indlysende har gjort, også i sin egen selvopfattelse - så skulle der jo opstå et tomrum, som venstrefløjen kunne udnytte, netop ud fra den analyse du laver af dansk udenrigspolitisk tradition: Den neutralistiske tendens, troen på FN, småstatsopførsel, den lille stats tillid til den internationale retsorden. Der burde være nogle cirkusheste på venstrefløjen, der kunne lugte savsmuldet når man nu havde fredsdemonstrationerne i foråret. Der skulle have været rum til at køre en moderniseret anti-amerikanisme i stilling - og gik det galt i Irak kunne man have talt på fingrene: "Hvad sagde vi?" Det er der en tendens til at man gør i kommentatormiljøet, men ikke særligt udtalt fra politisk hold. Er det fordi der på venstrefløjen mangler en beredvillighed til at tage opgøret?

HHH: Jeg tror der er flere forklaringer på det og det er ganske svært at komme ind til kernen her. Den ene forklaring tror jeg er, at vi lever i en tid hvor der er så store forandringer, så det der med at skrotte traditionelle udenrigspolitiske traditioner - som fx at Danmark først og fremmest støtter en international retsorden, fordi det er i vores egen interesse; at Danmark ikke er det første land, som stiller med væbnede styrker, når der er krig, og alle de skal vi sige: mere traditionelle positioner i dansk udenrigspolitik, de opleves måske allesammen som *lidt utidssvarende*. Og uanset at man ikke sådan har tænkt noget alternativ igennem, så opleves det måske allesammen, som noget der lidt hører til i fortiden - i Koldkrigsperioden, i en anden verden. Derfor er det måske lidt svært at mobilisere kritikken.

Og nogle af de traditioner går tilbage til før Koldkrigsperioden.

HHH: Ja, der var det jo nærmest en *ligge-død-politik*. Så derfor er der måske dét element i det. Et andet element tror jeg nok er at man oplever i store dele af det danske politiske miljø nu at det, der skete i slutningen af 80erne - uanset om man mente det var en god idé at skrive breve til amerikanerne og sige at de ikke måtte medbringe deres atomvåben - altså fodnoteperioden; ELLER om man mente det var en dårlig idé, så er regering og opposition enige om at det ikke tjener Danmarks interesser at skabe debat på dét der niveau i hvert fald.

Det går tilbage til din pointe før om enighed omkring udenrigspolitikken. Men den enighed gør det meget svært at få diskussionen om de internationale emner, for så længe den er intakt er anledningerne til at diskutere der

ikke - og når anledningerne er der, 'så skal vi holde sammen'. Og så snart der er fred og Irak er et velfungerende demokrati - det kan ikke tage mange uger(!) - så er der ikke nogen herhjemme, der gider en stor diskussion om globalisering og den internationale retsorden, fordi: 'Nu er det overstået'.

HHH: Man kan svare på det ved at sammenligne Danmark og Storbritannien - og den politiske diskussion om det her i de to lande. I Storbritannien er der en *meget* aktiv, engageret presse, der diskuterer det her - spændende fra tabloidaviser, der tager stilling, til de store aviser, som er fyldt med lange, detaljerede, argumenterende artikler, som diskuterer argument for argument: Hvad er i Storbritanniens interesse?

Det er *ikke* tilfældet i Danmark. Og jeg tror at forklaringen - udover at der selvfølgelig er nogle forskelle i vores traditionelle politiske kultur og også i mediernes kultur osv. - er at der ikke i noget særligt omfang har været politisk lederskab i Danmark, som har ønsket at sætte denne debat op. Beklageligvis er det jo sådan, at medierne i meget høj grad fungerer som spejl for den aktuelle, politiske, nationale diskussion. Det kan være et spejl, som kan være lidt *kritisk* - det kan være et spejl, som bliver *drejet* en lille smule, men det er meget, meget sjældent at medierne er i stand til - eller næsten: prøver - at køre ind i det, man kunne kalde sådan en *engageret offentligheds-rolle*, hvor man for alvor bliver ved med at prøve argumenterne igennem, få diskuteret igennem: er det her en fordel? Den dér diskuterende offentlighed, som den tyske sociolog Jürgen Habermas kalder det, har vi ikke ret meget af i medierne.

10. CNN-effekten er en myte

Men det, du siger nu ligger jo i næsten fuldstændig symmetrisk modsætning til det som politikerne har sagt de sidste 10 år: 'CNN har en plads i sikkerhedsrådet; det er medierne, der bestemmer; vi hopper når I siger "hop!"; vi stiller op til 30 sekunders soundbites. Vi bestemmer ingenting - medierne bestemmer alt'.

HHH: Og det er jo fantastisk at de er sluppet afsted med det, fordi jo tættere man er på medieverdenen, jo mere ser man jo desværre at CNN-effekten er en myte. Det er rigtigt at CNN og medierne kan sætte en dagsorden - de kan bestemme om vi skal diskutere problemer med sygehusene eller ej, men det er politikerne, der støber *al* ammunitionen - alt det, som i virkeligheden udgør grundlaget for diskussionen. Man lavede internationalt nogle undersøgelser af CNN-effekten, hvor man rent faktisk prøvede at se på: Hvad var det nu, der skete? Hvad er det, som gør at CNN pludselig tager et emne op? Og det viser sig, når man går tilbage, at CNN tager et emne op - fx et udenrigspolitisk emne - hvis præsidenten har sagt at 'her er et problem'. Hvornår begynder medierne for alvor at interessere sig for masseødelæggelsesvåben i Irak? Det gør de først *efter* at Bush har holdt sin State of the Union Address. Hvornår begynder de *danske* medier at interessere sig for krigen og krigsdeltagelse? Ja, først da den *danske* regering melder ud. Det ser ud som om, fordi vi læser medierne hver dag, at det er dem, der former dagsordenen - og selvfølgelig er de vigtige, fordi de i den forstand udgør det eneste, vi har, men de er meget mere afhængige af det politiske system end vi ofte går og bilder os selv ind.

Der er jo en situation i dansk presse i øjeblikket, som ikke ligefrem indbyder til eksperimenter - hvis man nu skal sige det diplomatisk. Hvis man var chefredaktør i et bladhus ville man til det, som du siger nu, svare: 'Det lyder dyrt, det lyder farligt, og vi er ikke sikre på at giver læsere'. Hvad kan I gøre på at forberede de nyuddannede journalister til at komme ud og være den der kritiske og dagsordensættende opposition, der også graver historier op på udenrigspolitikken?

HHH: Vi gør to ting. Det ene det er, at i den forskning vi laver prøver vi rent faktisk - som jeg illustrerede før - at gå udenom de etablerede sandheder og se på: *Vil læserne rent faktisk gerne have udenrigspolitik?* Ja - det vil de gerne. Sådan at når de journalister kommer ud herfra, så kommer de med noget viden, som redaktørerne måske ikke har. Så når redaktørerne siger: "Jeg gider ikke høre at du vil skrive om Afrika - det er der ingen, der interesserer sig for", så kan de rent faktisk sige: "Hov-hov, der *er* faktisk nogle, der interesserer sig for det - nu skal du høre hvad vi har lært...". Så det er den ene del af det.

Den anden del af det er at vi i undervisningen prøver meget at holde fast i at det, som giver journalistik mening, jo er at bringe emner frem, som ellers ikke ville være bragt frem. At prøve at opbygge en faglig identitet omkring *dét*. Og ikke omkring en faglig identitet om at 'journalistikkens opgave er at levere reklamerne til forbrugerne på den billigst mulige måde' - som jo i høj grad er den virkelighed, de kommer til at opleve, når de kommer ud.

Så I forbereder dem på det modsatte af virkeligheden?

HHH: Ja. Vi forbereder dem i en vis forstand på at være *dét* - som jeg mener er enhver højere uddannelses vigtigste opgave. Ellers så skulle det her jo være en institution, som blev drevet af pressen, så kunne de jo få ganske nøjagtigt hvad de ville, men så længe det er *staten*, det er statspenge, det er offentlige penge, der driver det her, så har vi - på samme måde som Historisk Institut på universitetet - som forpligtelse at uddanne de her mennesker så de kan både stå i *modfase* til de medier vi har nu, men også være med til at skabe nogle medier, som i højere grad er i stand til at bringe diskussionen frem i et offentligt forum. Fordi det er jo *dét*, som er journalistikkens egentlige opgave.

Det er ikke nogen nem opgave for dem i øjeblikket - det er en meget vanskelig opgave, men der er samtidig lyspunkter, fordi der er så mange flere kanaler til rådighed. Fordi der *er* mange dygtige journalister, der bliver uddannet. Så jeg ser i og for sig rimeligt positivt på den her opgave - også fordi jo, politikernes evne til at manipulere og *spinne* og så videre, er efterhånden blevet så tydelig og åbenbar, så selv de mest indædte tilhængere af PR-modeller de efterhånden godt kan se at det er nok alligevel at trække den for langt. Så jeg tror vi kigger ind i en periode, hvor *kvalitet* af information kommer til at spille en større rolle. *Troværdighed* af information kommer til at spille en større rolle. Efter det her antal år, hvor det har været anderledes. Og netop fordi de internationale begivenheder *er* så svære at forstå bliver der også et behov for at ville have dem - og også for at betale for dem.

Som forbruger?

HHH: Lige præcis. Ser vi på prisen fx på de danske aviser, så er den jo efterhånden steget ganske voldsomt. Godt nok har vi fået færre aviser, men vi har på mange måder også fået mere *omfattende* aviser, og der arbejdes seriøst med at prøve at give folk et kvalitetsprodukt. Og interessen *er* der jo, i den danske befolkning: det viser vores undersøgelse også: de er jo grundlæggende interesseret i det her, og de forventer ikke at det er nok bare at læse *MetroXpress*. De ved godt at hvis de skal dybere informeres, så skal de have fat i noget andet. Om det så er en avis, et blad eller en bog de køber, ja, det afhænger af hvor gode aviserne er, hvor god bogbranchen er, osv. Men der ingen tvivl om at de vil gå ud og efterspørge det, og også er villige til at betale for det.

11. "Beslutning" eller "Håndtering"

Omkring det med spindoktorerne: Hvad inspirerer dig til synspunktet om at deres magi er ved at være opbrugt?

HHH: Hvis vi ser på den aktuelle sag i Storbritannien omkring *The Hutton Inquiry*, som er den store sag hvor man nu får klarlagt alle dokumenterne om hvordan beslutningsprocessen i Downing Street No. 10 er foregået i forbindelse med Dr. Kellys selvmord. Følger man den, så kan man jo se hvordan beslutningsprocesserne i Downing Street har skiftet karakter. Tidligere var det sådan at hvis der var møder i regeringslokalet, ja, så blev der taget et referat, så var der taget en beslutning, og så så det sådan ud. Det har det vist sig at det nu er sådan at op mod 70% af møderne i Downing Street *ikke* er underlagt referat. Hvorfor ikke? Det er de ikke, fordi det handler om spørgsmålet: "Hvordan skal vi *håndtere* denne her sag?" Det handler ikke om: "Hvilken beslutning skal vi træffe?"

Nu er det jo også en *ekstrem* sag, fordi den giver os indblik i virkeligheden i spindoktorerne på en måde, som det ikke var meningen, offentligheden skulle have. Men vi har set nogle af de samme sager - de meget herostratisk berømte fjernsynsudsendelser i Danmark med Fogh; Fogh og Rasmussen under valgkampen etc. - de har jo sat fokus på og skabt en bevidsthed omkring hvad det er, de der spindoktorer gør. En bevidsthed, som jo tydeligvis ikke skaber positive holdninger i vælgerbefolkningen men derimod giver sig udslag i at dét synes man *er* for meget. Det der måske (ud over at der kan komme en befolkningsreaktion) først og fremmest vil sætte nogle grænser for det, det er, at det bliver for meget idet det ikke længere *virker politisk*. Hvis det er så åbenbart at man *håndterer sagerne* frem for at *beslutte om sagerne*, ja, så har det jo ikke den effekt det havde i begyndelsen. Og derfor tror jeg at politikerne selv er interesseret i i højere grad måske at lægge en lille smule afstand til denne her form for *media management* som vi i de her år jo ser ganske meget af.

Men det er lidt for fremtiden, for endnu befinder vi os jo - helt tydeligt - stadigvæk meget i et politisk medie-manipuleret samfund, hvor det er politikerne der manipulerer medierne, i højere grad end det er medierne, der manipulerer politikerne. Og det er os, der er ofrene, ude på sidelinien.

Spørgsmål til undervisningsbrug:

1. Skriv "ordbogsopslag" for de følgende ord og vendinger, som de anvendes i sammenhængen: Intifada; producent-synsvinkel; brugsværdi; mellemregninger; flæskepriserne; magtens logik; *one-issue-journalism*; Europas mellemformer; *engageret offentligheds-rolle*/diskuterende offentlighed; CNN-effekten; media management.
2. "Han og hun oplever *ikke* at 11. september var andet og mere end en skelsættende begivenhed; noget, man husker - men ikke noget, der afgørende ændrede på deres liv, på deres virkelighed, eller - for den sags skyld, måske i virkeligheden: på deres opfattelse af verden." Kan man kalde en begivenhed 'skelsættende', hvis ikke den ændrer på verden?
3. Hvad er ifølge HHH forskellen på Blair og Bush's dagsorden? Vil de to statsledere være enige?

4. ”der er ét eneste problem med den dagsorden, og det er at det jo grundlæggende er en krig, man ikke rigtigt kan kæmpe - og en krig, man ikke rigtigt kan vinde.” Hvad adskiller Terrorkrigen fra andre – ’almindelige’ – krige?
5. ”Resultatet af vores analyse er, at folk grundlæggende går efter det, der er vigtigt. Så det vil sige: hvis det er en virkelig *vigtig* fredsslutning - eller det modsatte: krigserklæring - i Mellemøsten, så vil det være noget, der fanger interessen.” Brug HHH’s argumentation til at imødegå opfattelsen af, at det er *medierne, der bestemmer* hvad der er ”vigtigt”. Er der et paradoks hvis læserne både ønsker at fokusere på ’de virkelig vigtige begivenheder’ og samtidig kritiserer medierne for ’one issue-journalism’?
6. ”Fordi pointen er jo at de her globale begivenheder er åbenbare, for alle mennesker, i den forstand at de er er *åbenbart betydningsfulde*. Alle kan se at når de her ting sker - uanset at der ikke er nogen *direkte* forbindelse til Danmark eller Europa, så kan det ændre den totale verden, vi lever i, så skal det dækkes længere end i bare den 14 dages eller 14 ugers periode, der nu er tale om.” Er det en beskrivelse du kan genkende – og hvorfor ville denne udvikling være blevet så markant i de sidste år?
7. Hvordan ville Bush’ klare sig, hvis aldrig der havde været en 11. september? Brug interviewet til at underbygge din fremstilling.
8. ”set ud fra en republikansk dagsorden er det her næsten noget af det værst tænkelige, fordi han ikke kan løse det på det interne plan, og samtidig skaber han udgifter på det eksterne plan ved at engagere USA i et meget større internationalt forløb, som måske i virkeligheden ikke har vælgernes opbakning - i hvert fald ikke på længere sigt.” Antag at analysen er korrekt. Har Bush været klar over denne problematik – og hvorfor har han i givet fald handlet, som han har gjort?
9. Brug interviewet til at skrive et udkast til henholdsvis en ”god” og en ”dårlig” udenrigspolitisk avisartikel set fra læsernes synsvinkel.
10. Hvad er det for en ”betaling”, Danmark og Storbritannien kan forvente fra USA?
11. ”vi lever i en tid hvor der er så store forandringer, så det der med at skrotte traditionelle udenrigspolitiske traditioner - som fx at Danmark først og fremmest støtter en international retsorden, fordi det er i vores egen interesse; at Danmark ikke er det første land, som stiller med væbnede styrker, når der er krig, og alle de skal vi sige: mere traditionelle positioner i dansk udenrigspolitik, de opleves måske allesammen som *lidt utidssvarende*.” Er du enig? Ville dette være tilfældet også uden 11. september og *Krigen mod Terror*?
12. Hvad er ifølge HHH formålet med Journalisthøjskolen? Hvilken type [udenrigs]journalistik tror han (og du) at de nyuddannede ville praktisere, hvis det var pressen selv, der sørgede for deres uddannelse?
13. Hvorfor er spindoktorernes magi ved at være opbrugt? Forhold dig til udsagnet: ”Det dygtigste spin er det, der aldrig bliver opdaget – og som derfor heller aldrig ville lade sig fange i nogen tv-udsendelse”.
14. Hvad er ifølge artiklen forskellene på indenrigs- og udenrigsjournalistik? Vil den nødvendigvis forsvinde lige så hurtigt som forskellen på indenrigs- og udenrigspolitik?

